

Mitt fädernearv

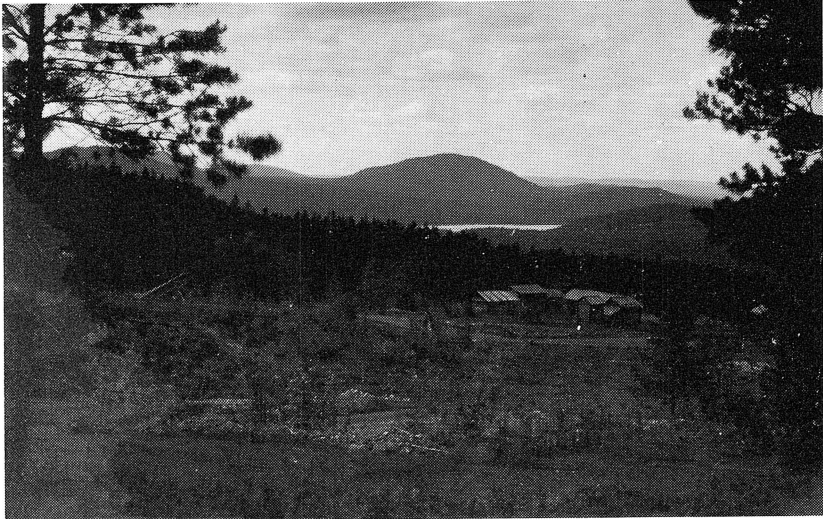
Solen har gått ner bakom Kansberg men bortom Siljan ligger Garsås i kvällens skymningsljus. Det är sensommar och jag sitter vid mitt ”Eldorado” och filosoferar. Vinden rufsar till håret och försöker komma innanför skjortan. Kanske letar den efter något mänskligt intressant efter den långa färden förbi Rossberg, Borrberg och Kansberg. Det blåser från nordväst och mellan trädstammarna vid Krånglarsgården ser jag i fantasin vågorna på Mångsjön. Jag tar ett fång torr björkved och litet näver och går in i stugan.

Medan brasan sakta kommer igång och börjar kasta sina flammor upp genom skorstenen, vattnar jag pelargonerna och känner mig tillfreds med tillvaron. Under sängen ligger ett tillyxat slevämne i en kasse. Skedkniven är vass och snart hamnar vita björkspån på golvet invid den öppna spisen. Ensam — utan telefon och radio, ingen TV och inga störande trafikljud. Asparna utanför väggen prasslar sakta och ett avlägset dån från en skogsmaskin hörs bortåt Flenarna.

Var befinner vi oss?

År 1840 fanns det rätt många människor här. Det var Bus Mårten Mårtensson, Bus Olof Olsson, Mås Anders Andersson, Knuts Lars Ersson, Tomt Jöns Nilsson, Tomt Olof Andersson och Krång Anders Larsson, alla från Bodarna.

Vidare fanns här Erik Anders Olsson, Erik Jöns Olsson, Erik Lars Jönsson, Bugå Olof Nilsson och Marcus Karl Anderssons änka från Gruddbo. Sedan Matts Anders Jönsson, Matts Lars Ersson, Matts Anders Ersson

Krånglarsgården i Åsens fäbodlar, 1915. Foto: Johan Öhman

och fanjunkare von Knorring från Häradsarvet samt Matts Lars Larsson och Matts Matts Larssons änka från Bengtsarvet.

Den som sysslat med släktforskning känner kanske till någon av dessa arton förfäder. Då vet givetvis vederbörande att vi befinner oss i Åsens fäbodlar invid gränsen mot Siljansnäs och Leksands kommun. Min far, Johan Svensson i Haraldsarvet, har ofta berättat om spelmannen Roligs Per som kom knallande från Leksandsåsen med fiolen under armen i akt och mening att roa sig själv och många av de nämnda personernas ättlingar och deras familjer. Roligs Per var även en god sångare och historieberättare och det var rena högtidsstunder när han var gäst i stugorna.

Den personliga tillfredsställelsen med det nutida fäbodlivet väckte intresset för Åsens tidigare historia och med anledning därav tog jag kontakt med Länsstyrelsen i Falun för att få en del uppgifter om äldre tider och de förhållanden som då rådde. På Länsstyrelsen blev jag hänvisad till Dalarnas Museum och där kom jag efter hand i kontakt med en fantastiskt tillmötesgående dam. Sedan jag framfört mitt ärende lovade hon att leta fram vad som kunde finnas tillgängligt om Åsens fäbodlar.

Efter bara några dagars väntan kom ett brevkort från museet med besked om att hon inte kunde hitta någonting. Hon undrade om fäboden haft annat namn tidigare. Jag drog då den slutsatsen att Åsen kunde ha tillhört Björka långt tidigare eftersom detta namn finns i en del litteraturbeteckningar. Detta framfördes brevlades och redan nästa vecka fick jag ett tjockt konvolut som innehöll en del kopior från en förteckning över fäbodan i Sollerö settning av Mora socken år 1663. Blad nr 13 av kopiorna var understruken vid namnet Björka, som då stavades "Biörcka" och på bladet invid kunde jag läsa om Rysseby, Essundha och Mångbärgh. Trots att jag aldrig varit spelare upplevde jag en känsla av att ha fått bingo, för på raderna efter Biörcka fanns namnet "Swarttenåsen".

Påföljande lördag hade fäbodlaget en gemensam arbetsdag. Vid den efterföljande festmåltiden hos Elvy och Kalle var det inte utan en viss stolthet som jag begärde ordet och tilltalade fäbodlaget; "kära Swarttenåhsbor" och påminde om att de befann sig på historisk mark. Därefter kunde jag ge dem en redogörelse över vilka personer som bodde på denna plats för 323 år sedan, nämligen: Lars Olofsson och Djupåhls Lars Pärsson i Häradsarwedt, H:o Margeta i Bengdtzarwedt, Matts Jönsson ibidem, Märten Joensson och Rull Olof Nielsson i Småiönsbo samt Anders Larsson i Häradsarwedt och Carin Enckia ibidem. Det latinska ordet ibidem betyder: på samma plats.

Som synes var bynamnet Småiönsbo nämnt — ett namn som förmodligen är helt okänt för de flesta idag. Var låg denna by? Skämtsamt kan sägas att från denna by har många av Solleröns "kändisar" härstammat, t ex Sörbu-Lars, Stunis-Anders, Karls-Anders, Måsull-Jöns och Tull-Kisti. Under lång tid har Åsen tydligen varit Bodarnas hemfäbodan. Småiönsbo var alltså dåvarande namnet på Bodarna.

Tidigare har funnits många vältimrade gårdar i Åsen men som nu är helt borta. Där Krånglarsgården stått finns en del grundstenar kvar. På platsen där Tomtgård en gång fanns, markerar en förhöjning i skogen resterna efter spismuren. Busgarder, Bölgard, Lansergard, gamla Svängard och Karlsullgard är helt borta. Letar man noga på platserna kan man kanske hitta ett trasigt spjäll eller en bit av spishällen som kan vittna om var stugorna stått. Från någon kulle kan man kanske sparka fram tegelfragment. Brunnar och källare är numera övervuxna och mycket svåra att finna. Det mesta av gård och grund efter de förfäder som finns omnämnda i det gamla dokumentet har skattat åt förgängelsen.

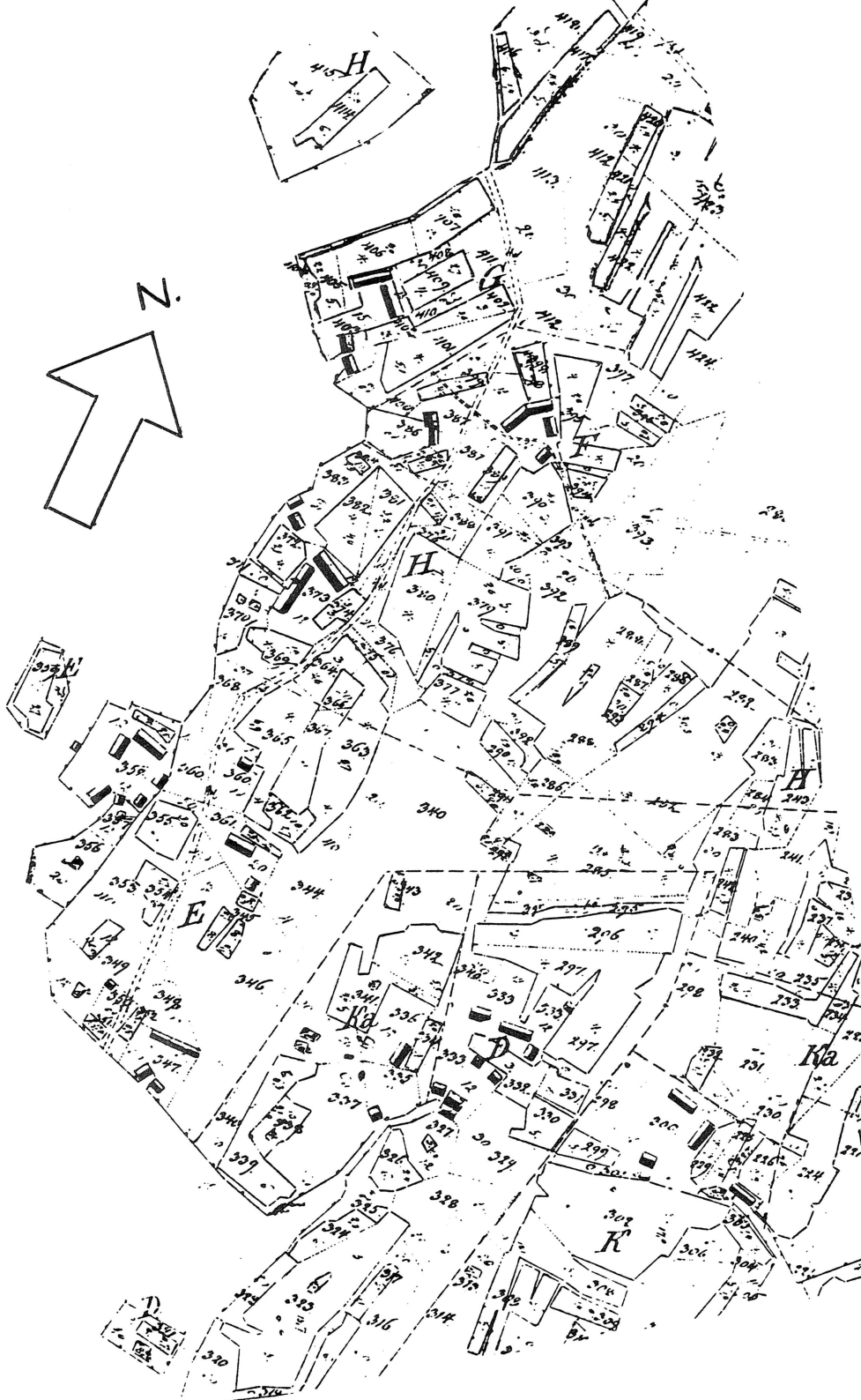
Där Krång Lars Ersson en gång höll till när han snickrade predikstolen till Sollerö kyrka, växer timmerskog i dag. Det bör kanske nämnas, att Järk-Jons var helt övertygad om att Krång-Lars utförde detta arbete i gamla Svängården och inte i Krånglarsgården som de flesta tror.

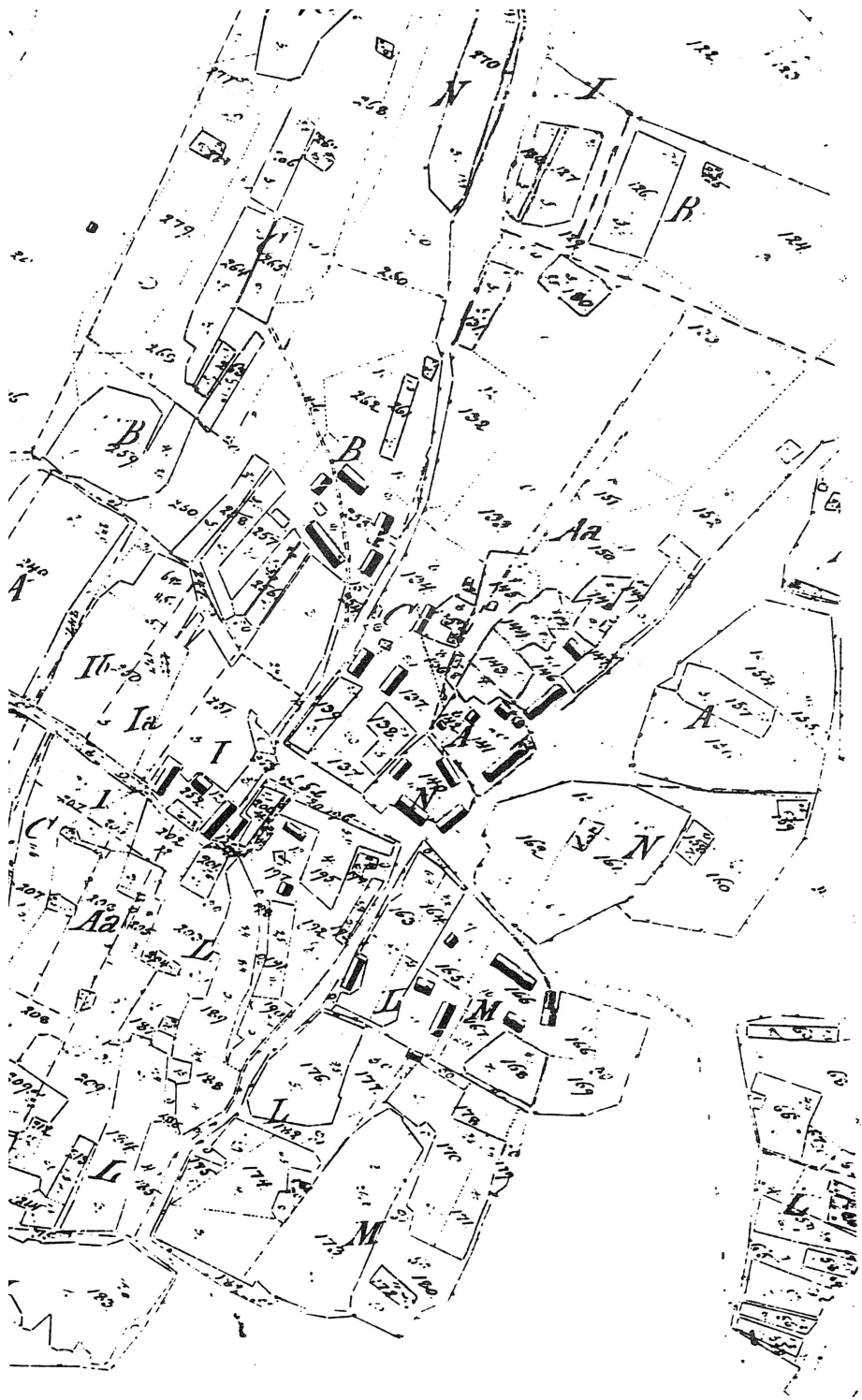
Men Åsen av i dag är inte enbart en fåbod som växer igen och återerövas av skogens enorma hunger. Åsen lever vidare fast den har ändrat karaktär. Kornas råmande och skällornas klang har tystnat. I stället har Åsen blivit ett fridsamt ställe där man kan söka sig bort från vardagens stress och kurera själen med den stillhet som alltjämt vilar över fåbodens sluttningar med den betagande utsikten mot Siljansdalen. Åsens historiska perspektiv skänker fortfarande en frid över platsen som inte helt kan förklaras utan helst måste upplevas.

Litterahänvisning

till hemman i Åsens fåb. till storskifteskartan 1842.

Litt	Dävarande ägare	Gårdsnamn	Nuvarande gårdsägare
Litt A	Matts Matts Larsson	V. Masgard	Mas Arne Gustafsson
” Aa	Matts Lars Larsson	Ö. Masgard	Mas Helmer Nilsson
” B	Bus Mårten Mårtensson	Busgard	
” C	Bus Olof Olsson	Bäckgard (Styrullgard)	Clarence Jonsson
” D	Mås Anders Andersson	Måsullgard	
” E	Knuts Lars Ersson	Svängard (el Tullgard)	Erik Svensson
” F	Tomt Jöns Nilsson	Tomtgard	
” G	Tomt Olof Andersson	”	
” H	Krång Anders Larsson	Krånglarsgard	
” I	Erik Anders Olsson	Järkgard	Järk Einar Jönsson
” Ia	Erik Jöns Olsson	”	
” Ib	Erik Lars Jönsson	”	
” K	Bugå Olof Nilsson	Kluckergard	Nils Leijon
” Ka	Marcus Karl Anderssons änka	Karlsullsgard (Tuttgard)	

Litt A	Dåvarande ägare	Gårdsnamn	Nuvarande gårdsägare
” L	Matts Anders Jönsson	Masandesgard	Albert Stunis
” M	Matts Lars Larsson	Bölgard	
” N	Matts Anders Eriksson	Masjärkgard	Masjärk Albin Andersson

/se föregående kopia av storskifteskarta/

Erik Svensson